

ЗАОХОЧЕННЯ І ПОКАРАННЯ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ В СУЧАСНІЙ СІМ'Ї

Батьків часто хвилює питання, чи треба карати дитину, у який спосіб, чи можна виховати дитину без покарань? А як заохочувати дитину? Психолого-педагогічні знання батьків тут дуже важливі, бо саме при застосуванні цих методів у сімейному вихованні здебільшого припускаються помилок.

Заохочення – передбачає позитивну оцінку поведінки і діяльності дитини. Психологічна мета заохочення – викликати позитивні переживання, відчуття задоволення, радості, впевненості у своїх силах, готовності до подальшої діяльності, бажання удосконалювати свої досягнення. Особливо важливе заохочення для боязких, сором'язливих, неслиливих дітей.

Проте батьки мають розуміти, що заохочувати також слід вміло. Перш за все заохочення має поєднуватися із вимогливістю.

Не можна дитину постійно хвалити за будь-які вчинки, за те, до чого вона не доклала певних зусиль. Але хвалити треба саме за вчинки, за моральні якості, а не за здібності. Тобто заохочення повинно мати міру, інакше воно знецінюється і втрачає свій виховний ефект.

Якщо батьки постійно вихвалюють дитину, вона звикає до цього, звикає бути в центрі уваги. Тому варто хвалити за серйозні для її індивідуальності та віку досягнення, за моральні якості, навчальні, трудові, творчі здобутки.

Батьків часто цікавить, як треба заохочувати дитину. У цих питаннях вони припускаються багатьох помилок. Найпростіше заохочення дитини – схвалення: тобто батьки підкреслюють, що саме дитина зробила добре, правильно. Похвалою (але не захвалюванням) висловлюється підвищене задоволення поведінкою дитини. Надмірна, постійна похвала, захвалювання сприяють розвитку нескромності, самовпевненості, зарозумілості.

Покарання – це засудження неправильних дій, поганих вчинків дитини, які пов'язані з неприємними для неї переживаннями. Психологічний зміст покарання полягає в тому, що воно викликає в дитини почуття сорому,

розкаяння, незадоволення собою. Дитина прагне виправитись, змінитися, стати кращою.

М.І. Пирогов звертав увагу на те, що педагогічно неправильне застосування покарань може нанести велику шкоду справі виховання: «дійсно естетичний зміст заохочень і покарань дітей може бути розкритий лише через аналіз багатоманітних відносин дитини, що характеризують ту чи іншу конкретну ситуацію» [1, с. 37].

Заохочення й покарання повинні будуватися на врахуванні індивідуальних і вікових особливостей дітей, ретельному аналізі причин і мотивів їхніх вчинків та конкретних ситуацій, в яких ці вчинки відбуваються. Необхідність використання заохочень і покарань в кожному конкретному випадку впливає не з якоїсь «шкали» пороків і чеснот, за які дається строго вимірювана доза каральних мір і нагород, а з реально впливаючої в даній педагогічній ситуації потреби в корекції поведінки дітей [1, с. 52].

Використання методів заохочення і покарання повинне ґрунтуватися на принципі гуманізму. У них повинна виявлятися турбота про зростання особистості. Тому необхідно пам'ятати: у добре вихованих сім'ях, де склалася свідомо дисципліна і є взаєморозуміння, тривалий час можна обходитися без покарання взагалі. Провідним має бути метод заохочення, допоміжним – покарання. Дані методи мають бути індивідуалізовані, враховувати вік, психологічні особливості особистості й педагогічну ситуацію. Такт в заохоченні і покаранні – необхідний елемент. Для того, щоб методи заохочення і покарання досягали педагогічної дії батькам необхідно звертати увагу на індивідуальні та вікові особливості дитини.

Список використаних джерел:

1. Гордин Л. Ю. Поощрения и наказания в воспитании детей / Гордин Л. Ю. – М., 1971. – 200 с.